

*toets*steen

zomer 2017 (2)

Uitgave van Teken- en Schildervereniging 'de Toets', Zeist
www.detoets.nl

INHOUD:

voorwoord	3
adv.: De Klop Mode	3
kunstavond(en)	4
kleur	4
bezoek Singermuseum	7
Jean-Michel Folon	9
1917 Romanovs & Revolution	10
Walk-Art markt	12
Prints in Parijs 1900	12
Zomertoets	13
strip	15
programma	16
vereniging info	18
adv.: Heger en van den Berg	19

Een serieus probleem prachtig opgelost; Nu nog even schilderen!

illustraties:

Alejandro Campins (Cuba), landschap , voorblad	
foto:kunstavond,	04
kleur; Kadé – Amersfoort,	04
kleurendriehoek cirkel Itten,	05
Kandinsky – cirkel oefening met kleur,	06
José Fonseca-huisje, boompje, bootje,	08
Jean-Michel Folon,	08
Folon- de regen van NY,	09
Folon – Day after Day,	09
Romonovs & Revolutie,	10
Romanovs,	10
Prints Parijs 1900,	12/13
kleurendriehoek cirkel Itten,	20

de **'toetssteen'** verschijnt in de maanden maart, augustus en december.

Kopij kan worden ingeleverd voor de 1^e van de maand maart, augustus en december.

Kopij via e-mail (ceesvanes@casema.nl), of in het uiterste geval een getypte of gekopieerde versie. Tekst gaarne zonder opmaak en foto's separaat!

34e jaargang nr.2, juli 2017
Vormgeving Cees van Es

VOORWOORD

Als u dit leest zit de zomervakantie er bijna op. Na de '**klusdag**' (donderdag 31 augustus, aanvang 09.30 uur) en de '**opendag**' (zaterdag 2 september), start alweer het nieuwe seizoen. Voor een grote groep enthousiaste leden is het geen nieuwe start; zij hebben vrijwel elke woensdag ergens op locatie geschilderd (zie blz. 13-14).

Goed nieuws is dat met hulp van een bevriende relatie van onze burens SDSP, de dakgoot aan de voorzijde op vakkundige wijze is aangepakt. Op de foto, gemaakt voordat het helemaal af was om zodoende de constructie te tonen, is de degelijkheid van de reparatie te zien. Onze beloofde tegenprestatie is het organiseren van het afschilderen. We zijn tenslotte een schildervereniging en zodoende zijn we langer gegarandeerd van het gebruik van deze goede locatie. Dus als u denkt hierbij een handje te kunnen helpen meldt u dan.

De Toetssteen is weer vol gekomen, daarvoor dank aan Coby van der Neut en Hans Doortmont voor hun bijdrage(n).

Ik maak me wel echt zorgen over de kwetsbaarheid van hoe het nu gaat, want als ik geen 5 artikelen van Hans had, was het me niet gelukt het blad te maken. Ik ga ervan uit dat veel van onze leden tentoonstellingen bezoeken of andere artistieke ervaringen opdoen; schrijf het op en laat ons meegenieten en tevens is het in het belang van het voortbestaan van de Toetssteen.

Veel leesplezier!

Cees van Es, voorzitter.

De Klop Mode

Een unieke collectie scandinavische mode
vindt u in hartje Nederland

MARIMEKKO • VUOKKO • ELISABETH KLOK • FINN FASHION • MARGARETA FORSLUND

Slotlaan 127 3701 GA Zeist Tel. 030-6919356

KUNSTAVOND(EN):

‘WERK VAN LEDEN DOOR LEDEN’

Vrijdag 26 mei 2017 was weer onze ‘kleine appreciatieavond’. Ik zag er een beetje tegenop wat betreft de aanwezigheid van leden, want het was een fantastisch lekkere warme avond. Even voor achten dacht ik nog :’ wat doen we.’ Toen ik binnenkwam ging Rina meteen naar huis omdat ze zich niet lekker voelde. Ik dacht meteen wat vervelend voor haar en hoe moet het met de koffie, maar daar was prima voor gezorgd. Wonder boven wonder ‘stroomden’ net even voor acht uur nog leden toe. Clary had de tuin een beetje versierd omdat Gert- Jan, de man van Bibette Buurman jarig was. Hij wilde zijn verjaardag graag bij De Toets vieren, omdat hij zich ‘naar eigen zeggen heel erg thuis voelt bij ons’. Al met al hadden we twintig schilderijen te bespreken voor een dertigtal mensen. Dus dat viel enorm mee. Ik begon met het werk van Peter. Zijn werk roept altijd veel discussie op, omdat het filosofisch van aard is en ik zag Clary al seinen, dat ik moest opschieten wat betreft de tijd. Maar dat viel erg mee, want de rest van de werken kwam toch ook ruimschoots aan bod. Tot mijn verbazing waren we rond negen uur al klaar met het bespreken tot tevredenheid van iedereen. Daarna verhuisden we naar de tuin, waar allerlei drankjes en hapjes klaar stonden en na Gert-Jan toegezongen te hebben, kon iedereen hier van genieten als ook van het heerlijke weer.

Kortom een zeer geslaagde en gezellige avond.

Hans Doortmont

Programma kunstavonden:

Vrijdag 29 september; film

Vrijdag 27 oktober Martijn Versteeg

Vrijdag 24 november of 1 december (nog nader te bepalen) onze jaarlijkse ‘Appreciatie avond’.

Aanvangstijden 20:00 uur en intrductie is toegestaan.

KLEUR

Dit jaar is het 100 jaar geleden dat de Stijl werd opgericht. Niet alleen in Amersfoort, de geboortestad van Mondriaan, ook in het Gemeentemuseum in Den Haag, in Heusden-Vesting, Drachten en Leiden wordt daar aandacht aan besteed en in Amsterdam-Zuid was t/m 17 september de beeldenexpositie ArtZuid: blokvormen en primaire kleuren. Alles kleurt rood, geel en blauw, kleuren die voor De Stijl symbool staan voor een betere, hoopvolle toekomst vol vooruitgang en optimisme.

In 1917 vroeg kunstenaar, architect en criticus Theo van Doesburg aan de meest vernieuwende kunstenaars om artikelen te schrijven in zijn kunsttijdschrift De Stijl. Dat groeide al snel uit tot een beweging van kunstenaars, architecten en vormgevers, die via een abstracte en geometrische kunst en vormgeving de moderne tijd wilden inluiden. De beweging wilde een radicale hervorming van de kunst en introduceerde een kleurentheorie met het begrip concrete kunst: geen verwijzingen meer naar emoties, maar zuivere verhouding tussen kleur, vorm en ruimte. Kleur werd tot die tijd altijd gebruikt om dingen te laten inkleuren of om de onbekende wereld achter de waarneembare werkelijkheid en /of de wereld van het bovennatuurlijke te verbeelden. De Stijl verandert dit drastisch: men ging kleuren, als een op zich staand issue zien. Die abstractheid of de abstractie van kleur is de grootste kunstuitvinding van de twintigste eeuw.

(tentoonstelling Kadé, Amersfoort)

Kleurenleer of chromatiek is altijd belangrijk geweest. In antieke kunsttraktaten, schildershandboeken en leer- en receptenboeken werd al aan schilders geleerd hoe zij een kleur konden samenstellen. Aristoteles schrijft al over 'het wezen van de kleur' en probeerde, vertrouwend op zintuigen en op de zichtbare werkelijkheid, om kleurverhoudingen te doorgronden. In de middeleeuwse ateliers waren schilders handwerkslieden, die het vak moesten leren van verfmaken tot het uiteindelijk inkleuren van wapenschilden, heraldische ordetekens en schilderijen. Leerlingen werden opgeleid om heel secuur met een afgepaste hoeveelheid natuurlijk pigment in vijzels en met tempera of olie als bindmiddel de juiste kleur te maken. Dan nog leverde de menging vaak niet het gewenste resultaat op: Kleuren bleven niet helder, glansden niet of leken niet op het af te beelden object. Goede kleuren waren vaak pas met veel moeite en ervaring te componeren.

In de zestiende eeuw bedacht Franciscus Aguilon (1567-1617) aan het Jezuïetencollege in Antwerpen een totaal nieuw kleurenschema met drie hoofdkleuren: rood, geel, blauw. Met behulp van die drie kleuren zouden alle kleuren te mengen zijn: waardoor het mogelijk moest zijn om elke gewenste, dus ook alle natuurlijke kleuren samen te stellen. Door middel van lijnen gaf Aguilon in het schema aan hoe, door het mengen van steeds twee hoofdkleuren, een secundaire kleur ontstond: oranje, purper en groen. Deze kleurenleer heeft veel navolging gekregen. De Engelse entomoloog Moses Harris (1731-1785) werkte dit schema nauwkeuriger uit en mengde er ook wit en zwart bij, waardoor een groot aantal mengingen konden ontstaan. Hij gebruikte de vele kleurschakeringen om zijn insecten te kunnen vergelijken en te benoemen. Ook Johannes Itten (1888-1967) werkte eeuwen later met ditzelfde model.

(kleurendriehoek/cirkel van Itten)

Itten werkte als Bauhausdocent in Berlijn en ontwierp in 'Kunst der Farbe' (1961) een kleurendriehoek, waarin hij wel een kleine verandering aanbracht door niet blauw maar violet tegenover geel te plaatsen. Blauw zette hij tegenover oranje en groen tegenover rood.

Te midden van de kleurentheorieën die vanuit menselijke visies waren samengesteld, publiceerde Isaac Newton in 1704 een wetenschappelijke studie "Optics" over de samengesteldheid van het zonlicht. Door middel van een prisma toonde hij aan dat wit licht bestaat uit diverse kleuren. Daardoor ontstond een totaal nieuw spectraal kleurenschema: rood, oranje, geel, groen, blauw, indigo en violet, zwart komt er niet aan te pas. Schilders reageerden enthousiast: deze kennis over het lichtspectrum zou veel meer helderheid en licht aan hun werk kunnen toevoegen. Maar snel ontdekten ze dat licht toch iets anders is dan pigment: wanneer geel licht gemengd wordt met blauw licht wordt het inderdaad wit, maar als we geel pigment mengen met blauw levert dat groen op. Uit schetsboeken van John Constable (1776-1837) weten we dat hij wel met deze spectrale kleuren van de regenboog experimenteerde. In een schetsboek zien we dat hij de regenboog afbeeldde in dunne gebogen lijnen en weer verdeelde in zeven stroken met daaronder geschreven '3 primary, 7 prismatic'.

In de negentiende eeuw, ca 1842, werd de tube uitgevonden door John Goffe Rand. Een revolutie: niet alleen organische stoffen werden herontdekt, maar er werden ook synthetische kleuren gefabriceerd. Door de langere houdbaarheid van ingrediënten ontstonden totaal nieuwe kleuren, die meerdere keren te gebruiken waren. De theorie van de 'natuurlijke kleuren' die Aristoteles, vertrouwend op de zintuigen en op de zichtbare werkelijkheid 'het wezen van de kleur' noemde om kleurverhoudingen te doorgronden, werd weer in ere hersteld. Goethe (1749-1832) verfijnde deze theorie verder. Hij meende dat om een schilderij harmonisch te laten zijn, een schilder steeds het totaal van alle kleuren moest gebruiken. Van alle negentiende eeuwse schilders was Paul Cézanne (1839-1906) misschien wel degene die de nieuwe kleuren van de twintigste eeuw al het dichtst benaderde. In "Souvenir sur Paul Cézanne" beschrijft de Franse schilder Emile Bernard (1866-1941), die een groot bewonderaar van Paul Cézanne was, diens kleurenpalet: gelen: briljant geel, Napels geel, chroom geel, gele oker, ongebrande sienna. Roden: vermiljoen, rode oker, gebrande sienna, kraplak, karmijnrood, rode kogel lak.

Groenen: veronese groen, emerald groen, groene aarde. De blauwen: kobaltblauw, ultramarijn, Pruisisch blauw, koolstofzwart. Hij stelde: "Zo'n palet heeft het voordeel dat men niet veel hoeft te mengen en dat het de mogelijkheid verschaft om diepte, helderheid en licht te geven aan wat men schildert". Claude Monet (1840-1926) maakte het nog kleuriger: rond zijn vijver in Giverny had hij soms wel 26 doeken tegelijk staan, die hij door de dag heen invulde met verschillende kleurenpaletten. Het wisselende daglicht gaf andere tonen en kleurwaarden. Die probeerde hij al kijkend te vangen.

Terwijl schilders als Monet en Cézanne zich met de specifieke kleuren van de natuur bezighielden, bestudeerde Vincent Van Gogh als autodidact hoe hij door middel van kleurenmengingen particuliere gevoelens en emoties kon overbrengen, waarmee hij de natuur naar eigen hand kon zetten. In de talloze brieven van Vincent aan zijn broer Theo bespreekt hij zijn 'studies' en zijn problemen met het mengen van de juiste kleuren. Zo volgde en imiteerde hij bijvoorbeeld Seurat en Pissarro, die de kleur niet mengden maar zuivere kleurtoetsen stipsgewijs naast elkaar aanbrachten: pointillisme. De kleurstippen/toetsen zouden dan in je ogen moeten mengen. Hij experimenteerde met verfsoorten en schilderstechnieken en leerde weer van de impressionisten dat schaduwen niet grijs zijn, maar afhankelijk van het tijdstip, de lichtval en de materie waarop de schaduw valt -sneeuw, gras, stenen muur bijv.- totaal anders van kleur kunnen zijn. Hij probeerde met felle kleurcontrasten een enorme zeggingskracht uit te beelden. "Als ge een of ander boek vindt over kleurkwesties dat goed is, stuur het mij dan vooral, want ik weet ook nog lang niet alles erover en zoek dagelijks erop door" schreef hij in 1885 aan zijn broer Theo. Door deze brieven kennen we ook zijn 'getob' met de effecten van kleuren: "snotkleuren en slijktönen".

Uiteindelijk nam Wassily Kandinsky (1866-1944) in zijn theorieboek "Über das Geistige in der Kunst" een kleurencirkel op gebaseerd op veelkleurigheid. Met de kleur groen de 'bourgeois der kleuren' zoals hij die noemde, had hij niet veel. Hij gebruikte die kleur bijna niet omdat hij weinig waarde hechtte aan 'de expressiviteit en geestelijke werking' van de kleur, dat in tegenstelling tot de eerdere buitenschilders Courbet en de 'school' van Barbizon, die juist ontelbaar veel groenuances gebruikten.

Kandinsky was, net als Itten, docent aan het Bauhaus in Berlijn. Er is geen groter contrast te vinden in de visie op kleur en hun verhoudingen, dan tussen die van Wassily Kandinsky en Johannes Itten. Hun totaal verschillende kleurtheorieën, die door hun kunstleerlingen en bevriende kunstenaars werden verspreid, zijn in de loop van de negentiende en twintigste eeuw terug te vinden in de visie op kunst. Grofweg zou je kunnen zeggen dat bij Johannes Itten, als navolger van de driekleurentheorie van Franciscus Aguilon, de kleur het voertuig werd tot meditatie en inkeer, kleur als magisch experiment voor het mystieke en intuïtieve. Impressies weergeven, gebaseerde indrukken van kleur, zonlicht en schaduw.

Kandinsky was een van de schilders die vorm en filosofische ondergrond gaf aan de abstracte kunst in het eerste kwart van de twintigste eeuw. Voor Kandinsky was kleur energie, vooruitgang, machines, motoren en maatschappij kritiek. Hij was daarmee de grote motor achter Der Blaue Reiter, Fauvisme, Die Brücke en indirect de expressionisten.

(Kandinsky : cirkeloefening met kleur)

Het Kroller Muller museum bezit veel schilderijen van Van Gogh maar ook een schilderij met zonnebloemen van Vilmos Huszár uit 1904 getiteld VINCENT. Het is een eerbetoon aan het kleurgebruik van Vincent van Gogh. Vilmos Huszár was een groot bewonderaar, maar zijn krachtige lijnen, de snelheid en dynamiek laten zien dat hij een andere schilderijstijl had en aanhanger was van het futurisme, dat uit het kubisme

ontstond. Dit schilderij maakte hij kort voor hij in contact kwam met Theo van Doesburg.

In 1917 richtte Vilmos Huszár samen met Van Doesburg, Piet Mondriaan en Bart van der Leek De Stijl op. Toch werd niet Huszár maar Piet Mondriaan (1872-1944) het grote voorbeeld voor veel kunstenaars van De Stijl.

Het vroege werk van Mondriaan is nog sterk gebaseerd op de herkenbare realiteit maar geleidelijk schilderde hij steeds abstracter. Ook flirtte hij met de theosofie en toverde hij magische bloemen en vrouwen op het doek. Na zijn kennismaking met de Parijse avant-garde schilderde hij kubistisch, totdat er alleen rechte lijnen en primaire kleuren overbleven. Vanaf 1917 verdween elk naturalisme uit zijn werk, en langzamerhand ook elke beweging en diepte. Om elke associatie met de 'natuur', de waarneembare werkelijkheid, te voorkomen paste hij voortaan alleen nog de primaire kleuren rood, blauw en geel toe, aangevuld met grijs, wit en zwart. Bovendien rangschikte hij vlakken en/of lijnen loodrecht op elkaar en liet hij iedere andere richtingslijnen dan de horizontale en verticale los.

Honderd jaar na de Stijl heeft het denken over en het gebruiken van kleur, nog nieuwere en onconventionelere invulling gekregen. In de twintigste eeuw gebruikten Mondriaan, Malewitsch, Rothko, Newman, Kelly en Klein veel kleuren als een aparte grootheid en niet meer als een eigenschap van dingen, voorwerpen en verschijnselen. Met allure presenteren ze de kleur conventioneel: binnen de begrenzing van een schilderij. Kleur werd voor deze schilders de eigenschap van hun kunstwerk. Kleur was het kunstwerk. De grote doeken van Ellsworth Kelly bestaan uit monochrome kleurvlakken, die intens zijn gecomponeerd. Rothko wil met zijn monochromen emotionele en transcendente ervaringen oproepen bij zijn beschouwers. Totaal anders zijn de kleuren bij Bartlett Newmann. Hij wil met zijn werk vooral metafysische ervaringen overbrengen. Hij gaf deze expressieve non-figuratieve werken titels als: Who is afraid of red yellow and blue? Een concept met een knipoog, dat zijn oorsprong vindt in de Stijl.

Aan het kleurgebruik kun je kunstenaars herkennen en een plaats geven in kunst- en cultuurhistorische stijlenperiodes. Van vroege tijden af, op rots, steen, hout, doek en papier heeft kleur een mystieke, wetenschappelijke, psychologische of ethische duiding aan een kunstwerk gegeven. Kunstenaars van

nu moeten wel op de hoogte zijn van wat er vóór hen is bedacht en geproduceerd. Daarom is het goed dat er dit jaar overal zoveel aandacht is voor kleur en kleurtheorieën, met name die van de Stijl: ken je klassiekers en maak er gebruik van.

Coby van der Neut, kunsthistoricus.

BEZOEK SINGERMUSEUM IN LAREN.

Het was al weer een hele tijd geleden dat ik het Singer had bezocht. Het museum heeft een enorme verandering ondergaan. De concertzaal is nu geïntegreerd in het museum. Alles is veel ruimer opgezet. Het beroemde beeld van de denker van Rodin heeft een prominente plaats gekregen.

Op het ogenblik is er een tentoonstelling van het echtpaar Sebastiaan en Xantha Berger. Twintig jaar geleden gingen zij in Cuba werken, net op het moment dat Cuba zich begon te openen naar de buitenwereld en er een bloei van de kunst plaats vond.

In 1996 werd het echtpaar getroffen door een expo van José Emilio Fuentes Fonseca. De eerste zaal is gewijd aan zijn werk. De Bergers kochten veel werk van hem en via de kunstacademie van Cuba kwamen zij in contact met veel jonge kunstenaars waarvan zij veel werk kochten. Er hingen veel schilderijen van voor mij volkomen onbekende kunstenaars o.a. Raúl Cordero en José Yaque. Maar de Bergers verzamelden veel werk van deze kunstenaars. Mede door de Biënnale van Havanna uit Europa en de VS kreeg de

kunst uit Cuba meer aandacht en erkenning. De tentoonstelling geeft een goed overzicht van deze Cubaanse kunst.

Dit was het eerste schilderij dat Xantha en Bas Berger in Cuba kochten. Het maakte deel uit van José Fonseca's eerste solo tentoonstelling. Het heeft heldere kleuren en is typisch voor hem in kinderlijke beeldtaal uitgedrukt. Het stelt voor de droom van vele Cubanen. Huisje, boompje, bootje om mee weg te varen. Ik heb hier een tijdje naar staan kijken, maar ik was er niet gecharmeerd van.

Het werk van Alejandro Campins bestaat uit landschappen. Tot stand gekomen op basis van persoonlijke herinneringen, knipsels, ansichtkaarten en foto's die hij tijdens zijn reizen maakte. Het zijn vaak enorme doeken en nonchalant geschilderd. Omdat zijn werk zo groot was moest hij vaak op het dak van zijn atelier schilderen.

Over Cubaanse kunst bestaan wat misvattingen. De kunst zou vanwege de overvloedige zon altijd zeer kleurrijk zijn en er zouden geen sociaal- maatschappelijke problemen aan de orde zijn. Maar er is ook veel fotografie, bijv. de beroemde foto van Che Guevara.

Verder hangt er werk van Flavio Garcíandia de grondlegger van de conceptuele schilderkunst in Latijns-Amerika. In de jaren 70 boekte hij succes met hyperrealistische schilderijen. Later maakte hij alleen maar abstract werk.

En Michel Pérez (Pollo), hij maakte nauwkeurig uitvergroete dierfiguren. Heel wild geschilderd op uiteraard groot doek.

Soms droop de verf naar beneden, maar dat stoorde hem niet. Hij zei erover: "De vergissing is soms mooier dan de oplossing."

Al met al wel een interessante tentoonstelling, maar het verdient niet mijn voorkeur. Ik vond het vaak te simplistisch. Vooral met de eerste zaal van Fonseca had ik niets.

Ik was wel blij hier geweest te zijn, al was het maar de nieuwe situatie van het Singermuseum te zien.

Hans Doortmont

JEAN- MICHEL FOLON

Met mijn zwager maak ik een paar keer in het jaar een cultureel tochtje. Meestal niet al te ver weg. Dit keer was België aan de beurt en al dwalende door Waals België kwamen wij langs het kasteel Terhulpen, vlakbij Brussel. Wat schetst onze verbazing dat hier een permanente tentoonstelling was gehuisvest van de Belgische kunstenaar Jean-Michel Folon. Een schilder waar ik nog nooit iets van gehoord had. Ik viel van de ene verbazing in de andere. Wat een prachtig werk.

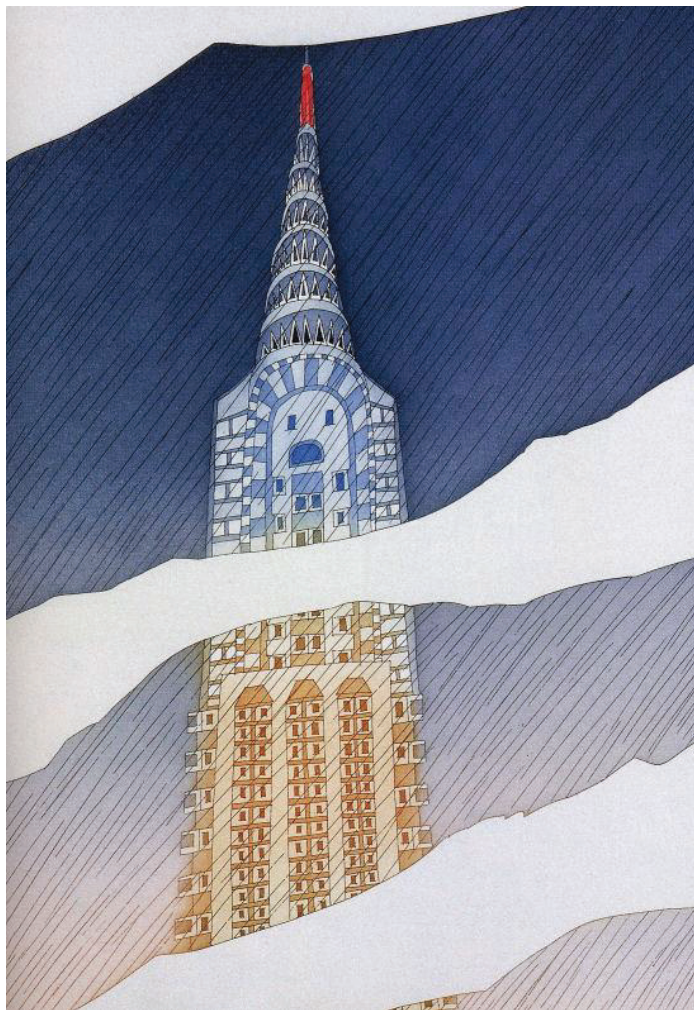
In een boerderijachtig gebouw werden 500 werken van hem tentoongesteld. Het gebouw ligt in een prachtig park dat eigendom is van de firma Solvay. Aquarellen, etsen, steendrukken, affiches worden hier op een fantastische manier getoond. Muziek, films en allerlei optische effecten zorgen voor een heel bijzondere sfeer. Om het allemaal te bekostigen is er een stichting in het leven geroepen; de stichting Folon. Folon zelf heeft de tentoonstelling ontworpen.

Wie was Jean-Michel Folon?

Awel om maar iets Vlaams te zeggen. Hij werd geboren in Ukkel op 1 maart 1934 en is in 2005 in Monaco gestorven. Hij begon zijn studie architectuur in Brussel. Hierna vestigde hij zich in Parijs om daar eindeloos veel te tekenen. Niemand was eigenlijk geïnteresseerd in zijn tekenstijl, maar nadat hij iets had opgestuurd naar

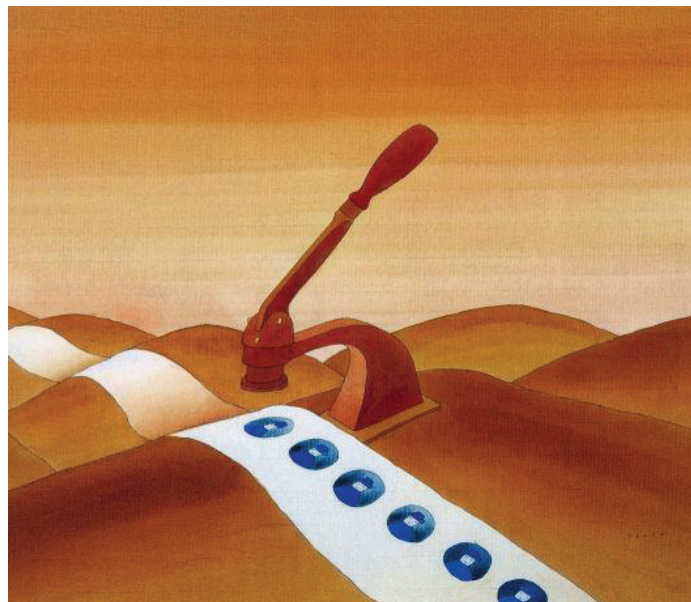
New York was zijn succes meteen enorm succes. Een groot aantal magazines gebruikten ze als cover.

In 1964 kreeg hij toch een tentoonstelling van zijn werk in Parijs. Aan de hand daarvan kreeg hij allerlei opdrachten o.a. boekillustraties en fresco's voor het Franse paviljoen op de Triënnale van Milaan. Begin van de jaren 70 kwam zijn carrière goed op gang. Tentoonstellingen in New York, Tokio, Osaka, Wenen en Milaan. Nooit in Nederland. Dat is ook misschien de reden dat weinig mensen hier iets van hem afweten. Ik kan de lijst eindeloos aanvullen van wat hij allemaal deed aan projecten, het ontwerpen van theaterdecors, zeefdrukken voor affiches, het maken van films. In Japan had

hij enorm succes. Maar ook Parijs liet hem allerlei projecten realiseren, zoals een 14 verdiepingen hoge muurschildering aan de Porte d'Italie in Parijs. Geen enkele techniek was hem vreemd. Etsen, aquarelleren, houten beeldhouwwerken maken, maar ook beeldhouwwerken in gips en klei, later ook in brons en marmer. Verder glasramen en enorm grote muurschilderingen. Hij ontwierp ook postzegels.

In het jaar 2000 creëerde Folon de stichting Folon in het Solvay Domein in Terhulpen. Hij schonk zo'n 500 werken die hij graag bij elkaar wilde houden. De Franse president Chirac verleende hem de orde van het Légion d'Honneur. Ik was zeer onder de indruk van de tentoonstelling. Op kleine filmpjes kon je goed zien hoe hij werkte. Hij leek allemaal zeer eenvoudig. Een potloodlijntje met daarom heen zeer dunne in elkaar vloeiende waterverf. Het geheel werd omlijst door prachtige muziek. Een fraaie uitspraak van hem: "al meerdere jaren ben ik bezig met het creëren van werken. Ik creëer niet om ze te verkopen. Ik creëer opdat ze zouden bestaan".

Enkele troostrijke gedachten voor Toetsleden als ze niets verkopen.

De entree is ook al heel bijzonder. Je komt binnen in het halfdonker en ziet vaak een indrukwekkende bibliotheek. De boeken die dicht op elkaar staan hebben geen titel. Verder een versleten, waarschijnlijk lekker zittende divan. Nadat je een

heel klein filmpje van “zijn vogel” gezien hebt, gaat er een deur open en je komt in de sprookjeswereld van Folon, in zijn hoofd, zogezegd.

Alles is prachtig neergehangen en de muziek van Michel Colombier laat je in een bepaalde sfeer komen. Alles is goed uitgedacht. Heel anders dan de “gewone” tentoonstellingen. Folon zegt er zelf van : “elke kunstenaar vindt een wereld uit”. De eenvoud van zijn werk boeide mij geweldig. Wat je in een paar lijntjes niet kan bereiken. Kortom het bezoek was zeer de moeite waard en mocht iemand in de buurt van Brussel zijn, vergeet niet even Terhulpen aan te doen.

Hans Doormont

1917 ROMANOVS & REVOLUTIE.

Op het ogenblik is er in de Hermitage aan de Amstel in Amsterdam een tentoonstelling over de laatste Russische tsarenfamilie.

Er wordt veel aandacht besteed aan de Russische revolutie, maar ook aan de periode ervoor. Je wordt door de tentoonstelling geleid naar St. Petersburg van begin twintigste eeuw. Het was toen een bruisende aristocratische en tegelijk een gevaarlijk revolutionaire stad. Op de tentoonstelling ga je langzaam door de geschiedenis heen. Het was niet één revolutie, maar eigenlijk een proces. De tsaar en de tsarina hadden een zwakke maatschappelijke positie, zodat ze zelf debet aan hun ondergang waren. Er was een enorme sociaal onrecht in het keizerrijk. Misstappen van de tsaar, Raspoetin, de gebedsgenezer die eigenlijk de landspolitiek beheerste, om maar iets te noemen.

Op de tentoonstelling is van alles te zien. Brieven van de tsaar, portretten van Raspoetin en zelfs een van de bajonetten waarmee de familie is vermoord. Foto's van Lenin uit zijn jonge jaren. Heel veel is in bruikleen gegeven uit het Staatsmuseum de Hermitage. De Hermitage was vroeger het winterpaleis van de Romanovs. Het deed lange tijd dienst als militair hospitaal, want de Romanovs verbleven zelden in dit paleis. Daarna werd het de zetel van de nieuwe regering en vervolgens werd het door de bolsjewieken bestormd en ingenomen. Gelukkig werden de museumcollecties voor die gebeurtenis ergens anders ondergebracht. Ook heeft de eerste wereldoorlog een enorme impact gehad. Veel uit het St. Petersburgse Artillerie Museum heeft aan de tentoonstelling bijgedragen. Er is een prachtige catalogus te koop waarin de hele geschiedenis van de Romanovs uitgebreid besproken wordt.

Ook staat er een overzichtelijke stamboom van de tsaren en hun potentiële troonopvolgers in. Wat meteen opvalt is het feit dat veel troonopvolgers vermoord of gevlucht zijn. De portretten en foto's van de tsarenfamilie zijn ruimschoots vertegenwoordigd.

Een klein beetje geschiedenis. Rond 1900 was het Russische Rijk het grootste land ter wereld met ongeveer tweehonderd verschillende etnische groepen. Het land was een autocratische monarchie met de tsaar als hoofd. Hij kon alles doen en regelen. Alexander II (1855-1881) schafte bijvoorbeeld de lijfeigenschap af. Twintig miljoen boeren kregen hun vrijheid. Het kapitalisme vierde hoogtij en er werden veel hervormingen ingevoerd. Opvolger Alexander III (1881-1894) maakte weer een eind aan deze hervormingen en met harde hand wist hij revolutionaire strijd de kop in te drukken. Daarna kwam een zeer rustige tijd. Het internationale gezag van Rusland was zeer hoog. Alexander III kreeg ook de naam Tsaar-Vredestichter. Na zijn natuurlijke dood eindigde de periode van stabiliteit. Nicolaas II volgde hem op en hij zou de laatste tsaar worden.

Grappig om te zien is een collectie van poppetjes. Van elke landstreek verzamelde Nicolaas II deze poppetjes. Tijdens de beginperiode van Nicolaas II bloeide de cultuur in Rusland. Veel beroemde schrijvers, musici, balletdansers, operazangers kregen wereldfaam en konden altijd terecht bij de tsaar. In 1895 werd in St. Petersburg het Tsaar Alexander III Russische Museum opgericht en in Moskou het Museum voor Schone Kunsten. Veel kunst werd hier naar toe gebracht. Ook uit de Hermitage.

Helaas veranderde het politiek klimaat door de wereldwijde economische recessie. Productie daalde, faillissementen, werkloosheid en kleine boeren leefden in zeer erbarmelijk omstandigheden. Kortom alles veranderde en in 1901 ontstond er een militante sociaal-revolutionaire partij. Om de aandacht af te leiden begon Rusland een oorlog tegen Japan. Helaas liep de oorlog uit op een fiasco. Op allerlei schilderijen is de bekende slag rond Port Arthur te zien. Kortom: Rusland trok zich terug uit de eerste wereldoorlog en verklaarde de oorlog aan Duitsland. Veel familieleden van de Romanovs vluchtten naar Malta. Er braken een serie revoluties uit en de eerste communistische staat ter wereld werd opgericht. Bij de Februari revolutie werd de tsaar afgezet en vervangen door de voorlopige regering.

Bij de Oktober revolutie werd door een bolsjewistische regering onder leiding van Lenin de regering vervangen. Hierna brak de burgeroorlog uit tussen de bolsjewieken "de Roden" en de liberalen, de mensjewieken en de Russische adel "de Witten" uit. Zoals de meesten nog weten van hun schooltijd, de bolsjewieken wonnen en Rusland werd de Unie van Socialistische Sovjetrepublieken.

In de catalogus wordt de hele geschiedenis uitgebreid besproken. Verder zijn overal prachtige foto's te zien van de tsaren familie en het leven in die tijd. Het mondaine maar ook de plagenhutten van de boeren. Vooral veel interieur foto's van de paleizen van de Romanovs. Kortom als je van geschiedenis houdt, sieraden en fraaie schilderijen, dan is het bezoek aan de Hermitage in Amsterdam zeer de moeite waard.

Hans Doortmont.

WALK-ART MARKT

Het voorspelde niet veel goeds toen ik vanmorgen opstond. Druilerige regen voor een groot deel van de dag, zag ik op mijn smartphone. Wim van Pelt had alle spullen voor onze kraam al naar het Walkartpark gebracht. Ik was wat later omdat de Bergweg voor mijn deur gedeeltelijk vernieuwd en veranderd wordt. Anneke en Carly waren al bezig de kraam in te richten in de regen. Zoveel mogelijk werk werd neergelegd, zodat mensen konden zien wat we op De Toets zoal doen. Ondanks het natte weer zag het er overal gezellig uit. Alleen de toeschouwers ontbraken nog. Er waren dit jaar veel meer kraampjes dan anders, omdat het park gerenoveerd is en er meer ruimte is gekomen op de paden en het centrale plein. Het is ook de plaats om elkaar weer te ontmoeten en de wederwaardigheden van het afgelopen cursusjaar de revue te laten passeren. Tegen het middaguur brak de zon af en toe door en konden een heleboel Toetsleden gaan schilderen, want dat was de bedoeling. Mensen raken dan eerder enthousiast. Vooral Elvi, die een kraam naast ons had gehuurd, was driftig bezig portretten te maken van Toetsleden en voorbijgangers. Maar ook Louwrens, Marjon, Anneke, Petra, Betteke, Nelleke en andere Toetsleden die ik misschien vergeet, waren druk portretten aan het maken of gewoon de vijver aan het schilderen waar we met onze schuinstaande kraam tegenaan stonden. Het weer werd steeds beter en de toeschouwers stroomden dan ook toe, zodat het toch een enorm gezellige dag werd. Af en toe kwam er een zanger met een warme stem liedjes zingen. Veel mensen hadden interesse in De Toets, alleen is het maar afwachten of ze zich daadwerkelijk opgeven. Vaak kan je aan de gezichten van mensen al zien of ze geïnteresseerd zijn in schilderen of alleen maar, als een zombie, voorbij lopen. Maar dat scheelt weer in energie, want dan hoeft je in elk geval niet elke voorbijganger aan te spreken! In elk geval hopen we op wat nieuwe leden en deze walk-art markt is daar bij uitstek geschikt voor. Volgende jaar moeten we dan ook zeer zeker weer aanwezig zijn.

Hans Doortmont

PRINTS IN PARIJS 1900 VAN ELITAIR TOT POPULAIR.

Van het Stedelijk museum is het klein eindje naar het Van Gogh museum. Het prettige van een museum kaart is dat je niet alles hoeft te zien. Je kunt af en toe eens binnenlopen om

te zien of er iets nieuws te beleven is. Dit keer een fantastische tentoonstelling over affiches van rond de eeuwwisseling 1890-1905.

Heel Parijs hing toen vol met de meest kleurrijke aanplakbiljetten. Prenten als het inmiddels wereldberoemde “Le chat Noir” en “Le Moulin Rouge” waren toen gewoon te zien op de boulevards en de cafés. Sommige kunstenaars maakten naast populaire affiches ook prenten in zeldzame drukken, die gretig werden bewonderd door privéverzamelaars uit de elite en alleen te zien waren in exclusieve galeriën.

De tentoonstelling heet “prints in Parijs 1900 van elitair tot populair”. De tentoonstelling is weer schitterend om te zien. Het geeft een prachtig beeld van het Parijse leven uit die tijd. Er is zelfs een interieur nagebouwd van een verzamelaar uit die tijd met een prachtige boekenkast. Soms lijkt het net of je in de straten van Parijs loopt waar al die populaire affiches om je heen hangen.

Het Van Gogh museum heeft in 2000 een verzameling uit Duitsland aan kunnen kopen en daardoor is het de kernverzameling geworden op het gebied van werken op papier. De collectie is steeds uitgebreid met werk van Henri de Toulouse-Lautrec en Degas, maar ook van minder bekende kunstenaars en talloze proefdrukken.

Er staat zelfs een mooie houten pers op de bovenverdieping van het museum. Ook Van Gogh had interesse voor deze grafieken die hij weer op zijn eigen wijze interpreteerde. Helaas voor Van Gogh heeft hij niet bijgedragen aan de “prentenrevolutie”, zoals zijn vrienden Paul Gauguin, Emile Bernard en Henri de Toulouse-Lautrec. Zij maakten wel

grafieken en hun kunstwerken behoren nu tot de hoogtepunten van de Van Gogh Museum prentencollectie als nooit tevoren. De interesse voor de prentkunst bloeide rond 1900. Veel kunstenaars vonden dit een prima medium om te experimenteren. Ze vonden creativiteit en experiment belangrijker dan de afwerking. Daarom drukten ze vaak zelf af in plaats van naar een professionele drukker te gaan. Houtsnede en litho's die eerst tot het ambachtelijke behoorden werden nu gretig gebruikt.

Door de opkomst van de bourgeoisie in de loop van de 19e eeuw ontstond er een grote verzamelcultuur onder de welgestelden uit de bevolkingsgroep. Sommigen konden zich veel veroorloven en wilden hun interieur verfraaien. Schilderijen uiteraard maar ook affiches. Vooral vrouwen bezochten vaak galerieën waar deze posters te koop waren. De affiches sierden niet de wanden maar werden vaak opgeborgen in mappen.

Ik vond deze tentoonstelling heel bijzonder, omdat je meestal schilderijen ziet, maar nu eens allerlei andere vormen van kunst, die eigenlijk een beetje verwaarloosd waren. Op de tentoonstelling is een schitterende catalogus verkrijgbaar, wel een beetje duur, maar zeer de moeite waard alleen al door de grootte van de catalogus, zodat de prenten extra goed uitkomen.

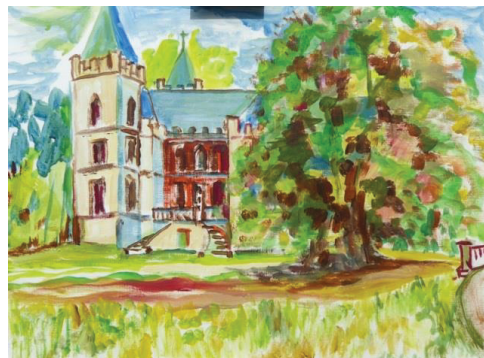
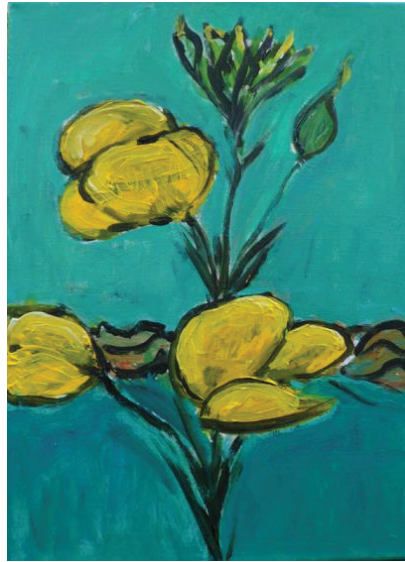
Hans Doortmont.

ZOMERTOETS

Door het wisselvallige weer aan het begin van de zomer zat een grote groep enthousiaste leden elke week weer op het puntje van de stoel te wachten ‘gaat het door vandaag’.

Hulde aan de organisatie (Carly, ...) dat er altijd weer een interessante plek werd gevonden en het programma creatief werd aangepast indien nodig. Uiteindelijk gingen nog vele sessies door en de redactie van de Toetssteen werd dan ook overspoeld met foto's van mensen aan het werk, de gekozen omgeving en natuurlijk de weergaven van het eindresultaat.

Op de volgende bladzijde is een kleine selectie gegroepeerd. Het is echter een willekeurige greep uit de ruim 100 foto's in mailbox. Jammer genoeg zijn ze niet in kleur, omdat dat niet in ons contract met de drukker staat. Eventueel kunnen de originelen worden aangevraagd.

HANS DOORTMONT
19

DR. HEINZ. PROD.
2017

Programma

Week 36, september

ma	mi	04	keuze d./eigenwerk	ah
di	mi	05	-	mb
di	av	05	-	jk
wo	mo	06	-	ks
wo	mi	06	-	mt
wo	av	06	-	jh
do	mi	07	-	hn

Week 37, september

ma	mi	11	naaktmodel	ah
di	mi	12	-	mb
di	av	12	-	jk
wo	mo	13	-	ks
wo	mi	13	-	mt
wo	av	13	-	jh
do	mi	14	-	hn

Week 38, september

ma	mi	18	stilleven	ah
di	mi	19	-	mb
di	av	19	-	jk
wo	mo	20	-	ks
wo	mi	20	-	mt
wo	av	20	-	jh
do	mi	21	-	hn

Week 39, september

ma	mi	25	gekleed model	ah
di	mi	26	-	mb
di	av	26	-	jk
wo	mo	27	-	ks
wo	mi	27	-	mt
wo	av	27	-	jh
do	mi	28	-	hn

Vrijdag 29 september, Kunstavond

Week 40, oktober

ma	mi	02	keuze d./eigenwerk	ah
di	mi	03	-	mb
di	av	03	-	jk
wo	mo	04	-	ks
wo	mi	04	-	mt
wo	av	04	-	jh
do	mi	05	-	hn

Week 41, oktober

ma	mi	09	naaktmodel	ah
di	mi	10	-	mb
di	av	10	-	jk
wo	mo	11	-	ks
wo	mi	11	-	mt
wo	av	11	-	jh
do	mi	12	-	hn

Week 42 herfstvakantie

Week 43, oktober

ma	mi	23	stilleven	ah
di	mi	24	-	mb
di	av	24	-	jk
wo	mo	25	-	ks
wo	mi	25	-	mt
wo	av	25	-	jh
do	mi	26	-	hn

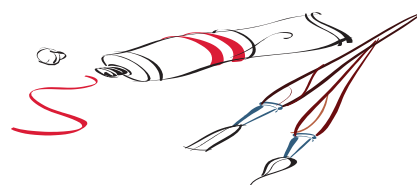
Vrijdag 27 oktober, Kunstavond

Week 44, okt./nov.

ma	mi	30	gekleed model	ah
di	mi	31	-	mb
di	av	31	-	jk
wo	mo	01	-	ks
wo	mi	01	-	mt
wo	av	01	-	jh
do	mi	02	-	hn

Week 45, november

ma	mi	06	keuze d./eigenwerk	ah
di	mi	07	-	mb
di	av	07	-	jk
wo	mo	08	-	ks
wo	mi	08	-	mt
wo	av	08	-	jh
do	mi	09	-	hn

Week 46, november

ma	mi	13	naaktmodel	ah
di	mi	14	-	mb
di	av	14	-	jk
wo	mo	15	-	ks
wo	mi	15	-	mt
wo	av	15	-	jh
do	mi	16	-	hn

Week 47, november

ma	mi	20	stilleven	ah
di	mi	21	-	mb
di	av	21	-	jk
wo	mo	22	-	ks
wo	mi	22	-	mt
wo	av	22	-	jh
do	mi	23	-	hn

Vrijdag 24 november, Appreciatie-avond???**Week 48, november**

ma	mi	27	gekleed model	ah
di	mi	28	-	mb
di	av	28	-	jk
wo	mo	29	-	ks
wo	mi	29	-	mt
wo	av	29	-	jh
do	mi	30	-	hn

Vrijdag 1 december, Appreciatie-avond???**Week 49, december**

ma	mi	05	keuze d./eigenwerk	ah
di	mi	05	-	mb
di	av	05??	-	jk
wo	mo	06	-	ks
wo	mi	06	-	mt
wo	av	06	-	jh
do	mi	07	-	hn

Week 50, december

ma	mi	11	naaktmodel	ah
di	mi	12	-	mb
di	av	12	-	jk
wo	mo	13	-	ks
wo	mi	13	-	mt
wo	av	13	-	jh
do	mi	14	-	hn

Week 51, december

ma	mi	18	stilleven	ah
di	mi	19	-	mb
di	av	19	-	jk
wo	mo	20	-	ks
wo	mi	20	-	mt
wo	av	20	-	jh
do	mi	21	-	hn

Week 52 t/m 02 Kerstvakantie**Zaterdag 13 januari; Nieuwjaarsreceptie****Week 03, januari**

ma	mi	15	gekleed model	ah
di	mi	16	-	mb
di	av	16	-	jk
wo	mo	17	-	ks
wo	mi	17	-	mt
wo	av	17	-	jh
do	mi	18	-	hn

Week 04, januari

ma	mi	22	keuze d./eigenwerk	ah
di	mi	23	-	mb
di	av	23	-	jk
wo	mo	24	-	ks
wo	mi	24	-	mt
wo	av	24	-	jh
do	mi	25	-	hn

Vrijdag 26 januari, Kunstavond**Week 05, jan./februari**

ma	mi	29	naaktmodel	ah
di	mi	30	-	mb
di	av	30	-	jk
wo	mo	31	-	ks
wo	mi	31	-	mt
wo	av	31	-	jh
do	mi	01	-	hn

Open Atelier elke dinsdag morgen en Donderdag avond!